

– *Dryophilacorix flavoquadrimaculatus* (DeG.) (*Miridae*): 2ex. 12.05.1993, leg. R. DOBOSZ. Z naszego regionu znany dotychczas tylko z Bytomia, Chełmka, Katowic–Murcek i Pustyni Błędownskiej.

Jerzy A. Lis, Bytom

Nowe stanowisko *Graphosoma lineatum* (Linnaeus) (*Heteroptera: Pentatomidae*) na Górnym Śląsku. [A new record of *Graphosoma lineatum* (Linnaeus) (*Heteroptera: Pentatomidae*) in Upper Silesia]

W trakcie badań faunistycznych prowadzonych w rezerwacie "Segiet" koło Bytomia złapano 5 okazów (5.08.1993, leg. W. ŻYŁA) jednego z bardziej efektownych barwnie gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych – strojnicę baldaszkówkę *Graphosoma lineatum* z rodziny *Pentatomidae*. Wszystkie okazy zostały zebrane z roślin należących do rodziny *Apiaceae*; liczne osobniki tego gatunku pluskwiaka obserwowane były na tym stanowisku także na przełomie czerwca i lipca.

Do tej pory gatunek ten na Górnym Śląsku był podawany tylko z jego wschodnich terenów graniczących z Wyżyną Krakowsko–Częstochowską (okolice Chełmka i Lipowca), a do tego stosunkowo dawno, gdyż w latach 1886–1915. Na stanowiskach tych był on odławiany z roślin należących do rodziny baldaszkowatych *Apiaceae*, głównie w środowiskach kserotermicznych.

Stwierdzenie licznej populacji tego gatunku na terenie rezerwatu "Segiet" potwierdza jego występowanie na obszarze Górnego Śląska, a także pozwala przypuszczać, że może być on tu rozsielony szerzej niż wskazują na to dotychczasowe badania.

Jerzy A. Lis, Bytom
Waldemar Żyła, Bytom

Pierwsze na Górnym Śląsku stanowisko *Brachycarenum tigrinus* (SCHILLING) (*Heteroptera: Rhopalidae*). [The first record of *Brachycarenum tigrinus* (SCHILLING) (*Heteroptera: Rhopalidae*) in Upper Silesia]

Podczas badań entomofaunistycznych przeprowadzonych w 1991 roku w Tarnowskich Górach, natrafiono na stosunkowo rzadko odławianego w południowej Polsce przedstawiciela rodziny *Rhopalidae* – *Brachycarenum tigrinus*. Jeden okaz tego gatunku złapany został w Osadzie Jana w Tarnowskich Górach [UTM CA48], 25.08.1991, w pobliżu bloków mieszkalnych. Gatunek ten nie był dotychczas podawany z Górnego Śląska.

Tadeusz B. Hadaś, Tarnowskie Góry

Materiały historiograficzne – Historiographic material

MARIAN BIELEWICZ
(1915–1988)

Marian BIELEWICZ urodził się 19 sierpnia 1915 roku w Starych Stawach koło Oświęcimia. Rodzice Jego byli nauczycielami. Szkołę i gimnazjum ukończył w Oświęcimiu. Od młodości interesował się przyrodą, głównie ptakami i owadami, szczególnie motylami. Już jako uczeń gimnazjum, a potem jako student uniwersytetu, w latach 1933–1937 uczestniczył w badaniach lepidopterofauny Śląska, co podkreślił Zdzisław STUGLIK, zasłużony badacz motyli Śląska i współpracownik Muzeum Śląskiego w Katowicach, pisząc, że "w pracy kolekcjonerskiej pomagał mi Marian BIELEWICZ, uczeń VIII kl. gimnazjum w Oświęcimiu, który z wielkim poświęceniem i wzorową dokładnością zbierał motyle w powiecie oświęcimskim, ofiarowując mi wszystkie cenniejsze okazy" (Wyd. Muz. Śląsk., 1934, nr 7).

Rozpoczęte przez M. BIELEWICZA w 1935 roku studia biologiczne w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie przerwał wybuch drugiej wojny światowej. W czasie niemieckiej okupacji, od 1941

roku do końca, wojny pracował jako urzędnik w przedsiębiorstwie "Wapienniki i kamieniotomy" w Pychowicach koło Krakowa. Mając absolutorium uzyskane w 1939 roku ukończył studia w 1951 roku otrzymując magisterium na podstawie pracy o narządach zapachowych samców motyli. Należał do wyróżniających się studentów zostając w 1938 roku prezesem prestiżowego, o długich tradycjach naukowego Koła Przyrodników Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1945 roku związał się z Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, utworzonym na bazie ocalałych zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach, gdzie nieprzerwanie pracował do przejścia na emeryturę w 1982 roku. Przez 37 lat pracy zawodowej kierował Działem Przyrody osiągając kolejne stopnie muzealne aż do starszego kustosa. W pierwszych latach pracy bardzo pomocny w doskonaleniu Jego pasji entomologicznych był bliski kontakt ze znanym znawcą motyli i błonkówek Witoldem NIESIOŁOWSKIM, który w 1948 roku zamieszkał w Bytomiu i do śmierci w 1954 roku pozostawał współpracownikiem Muzeum Górnośląskiego. W czasie pracy zawodowej M. BIELEWICZ przyczynił się do wielokrotnego powiększenia zbiorów przyrodniczych Muzeum Górnośląskiego, w tym szczególnie entomologicznych, zarówno poprzez własne badania terenowe jak i zakupy licznych kolekcji dokumentalnych. Ranga naukowa tych zbiorów, zaliczanych do jednych z największych w Polsce, stale rośnie.

M. BIELEWICZ interesował się entomologią, ornitologią, łowiectwem i ochroną przyrody. Spośród owadów poświęcił się motyloom ale zajmował się, choć w mniejszym stopniu, również kózkami i ważkami. Jako muzealnik organizował liczne wystawy przyrodnicze, wśród których tematyka entomologiczna zajmowała czołowe miejsce. Były one eksponowane w macierzystym muzeum oraz w wielu muzeach na terenie kraju. Wykazywał w tym zakresie zawsze dużą inicjatywę i ogromną pomysłowość. Scenariusze wystaw przygotowywał nadzwyczaj starannie, dążąc do przekazania zwiedzającemu w sposób przystępny skomplikowanych tajników, różnorodności i piękna świata owadów. Warto przypomnieć, iż z Jego inicjatywy i przy osobistym zaangażowaniu w 1971 roku zorganizowana została w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie jedna z największych wystaw owadów w historii wystawiennictwa entomologicznego w Polsce.

Należał do utalentowanych popularyzatorów nauki. Dlatego oprócz publikowania wyników badań dużo uwagi poświęcał wydawnictwom popularno-naukowym. Chętnie popularyzował

zagadnienia przyrodnicze na łamach prasy, a także w audycjach radiowych i telewizyjnych. W latach 1938–1939 współpracował z rozgłośnią radiową w Krakowie, po wojnie zaś z katowicką rozgłośnią Polskiego Radia, obejmując w niej dział audycji i pogadanek przyrodniczych, których przygotował i wygłosił ponad 50. Z zainteresowaniem i życzliwością przyjęte zostały zeszyty przyrodnicze Rocznika Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu redagowane przez M. BIELEWICZA, zawierające prace entomologiczne, czemu m.in. dał wyraz prof. Tadeusz RIEDEL stwierdzając, że "w zeszytach przyrodniczych Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu [...] entomologowie widzą z dużym zadowoleniem jeszcze jedno czasopismo, które otwiera swoje łamy dla prac faunistycznych" (PPE, 1967, t.37).

Osobny, zapisany złotymi zgłoskami rozdział w życiu M. BIELEWICZA obejmuje działalność w Polskim Towarzystwie Entomologicznym. Nieprzerwanie od 1962 roku niemal do ostatnich dni życia przewodniczył Górnośląskiemu Oddziałowi PTEnt. Dzięki Jego fascynacji owadami udzielającej się otoczeniu, życzliwości dla ludzi, pogodnemu charakterowi, swoistemu humorowi, zrozumieniu możliwości i potrzeb nieprofesjonalnych miłośników owadów stworzył w swoim Oddziale niepowtarzalną, twórczą atmosferę, przyciągającą w szeregi jego członków entomologów nie tylko ze Śląska ale z całej Polski. Potrafił zainicjować i koordynować wieloletnie, zespołowe badania terenowe członków Oddziału, które zaowocowały opracowaniem motyli Kamiennej Góry, a przede wszystkim monografią motyli większych Bieszczadów Zachodnich. Stwarzał też atmosferę do podejmowania przez członków Oddziału prac indywidualnych. Kilka takich prac opublikowanych zostało właśnie w zeszytach przyrodniczych Rocznika Muzeum Górnośląskiego. Członkowie Oddziału pokazywali także swoje zbiory na wielu wystawach organizowanych przez Muzeum Górnośląskie. Jest to rzadko w naszym kraju spotykany modelowy przykład harmonijnej współpracy towarzystwa naukowego z instytucją muzealną, którą M. BIELEWICZ zapoczątkował na polu entomologii. Również w wyniku owej współpracy kilka cennych kolekcji owadów, członków Oddziału, trafiło do zbiorów Muzeum Górnośląskiego po śmierci ich właścicieli. Górnośląski Oddział PTEnt. w latach gdy kierwał nim M. BIELEWICZ należał do najprężniejszych i najlepiej pracujących oddziałów Towarzystwa. M. BIELEWICZ przez kilka kadencji pozostawał członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, gdzie przy każdej sposobności żarliwie zabiegał o realizację przeważnie przemilczanych przez władze Towarzystwa postulatów amatorów entomologii. Był członkiem Polskiego Komitetu Organizacyjnego IV Międzynarodowego Sympozjum Entomofaunistyki Europy Środkowej w Białowieży w 1969 roku. Przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu XXXIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Entomologicznego połączonego z sesją naukową "Entomologia a ochrona środowiska". Zjazd ten przygotowany przez Górnośląski Oddział PTEnt. odbył się w Wiśle w 1974 roku. Brał udział w niemal wszystkich powojennych zjazdach PTEnt. Reprezentował też polską entomologię na Międzynarodowym Kongresie Entomologicznym (ICE) we Wiedniu i XIII ICE w Moskwie (1968) oraz na III Międzynarodowym Sympozjum Entomofaunistyki Europy Środkowej (SIEEC) w Görlitz (1968) i V SIEEC w Budapeszcie (1973).

Należał do współzałożycieli Sekcji Lepidopterologicznej PTEnt. Idea powołania tej sekcji wysunięta została przez Górnośląski Oddział PTEnt, a jej zjazd założycielski odbył się w Bytomiu w 1975 roku. M. BIELEWICZ został członkiem jej pierwszego zarządu. Czynnikiem uczestniczył w pracach i sympozjach Sekcji.

Za wybitne zasługi dla Towarzystwa M. BIELEWICZ uhonorowany został w 1972 roku jego najwyższym odznaczeniem – złotą odznaką Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Posiadał jeszcze najwyższe odznaczenie Polskiego Związku Łowieckiego – ŻŁOM (1961), srebrną odznakę Ligi Ochrony Przyrody (1968) i złotą odznakę "Zasłużony w rozwoju województwa katowickiego" (1975). Miał siostrę i brata, który jako podoficer zginął w 1939 roku podczas kampanii wrześniowej. W 1942 roku zawarł związek małżeński. Miał troje dzieci, córkę i dwóch synów.

Zmarł 18 lipca 1988 roku po krótkiej lecz ciężkiej chorobie. Na miejsce wiecznego spoczynku w rodzinnym grobowcu na cmentarzu w Bytomiu odprowadziła Go Rodzina, poczet sztabarowy Polskiego Związku Łowieckiego oraz liczne grono przyjaciół i współpracowników. Wraz z Nim odeszła cała epoka w śląskiej entomologii. Marian BIELEWICZ pozostał jednak na zawsze w pamięci wszystkich, którzy mieli z Nim jakkolwiek kontakt, jako wielki miłośnik przyrody i badacz owadów, przedkładający twórcze pasje nad pogoń za doraźnymi efektami codzienności.

Prace naukowe i inne publikacje mgr Mariana BIELEWICZA związane z entomologią

A. Naukowe

- BIELEWICZ M. 1952. Morfologia samczych narządów zapachowych niektórych krajowych gatunków motyli z rodziny *Noctuidae*. Pol. Pismo Entomol., 22: 330–357.
- BIELEWICZ M. 1966. Motyle (*Lepidoptera*) Kamiennej Góry w Ligocie Dolnej, pow. Strzelce Opolskie. Roczn. Muz. Górn. Bytom, Przyroda, 3: 5–72.
- BIELEWICZ M. 1967. Przyczyny zaniku w Polsce pazia żeglarka. Chrońmy przyr. ojcz., 23, 1: 21–29.
- BIELEWICZ M. 1968. Przyczynek do występowania i biologii niektórych gatunków ważek (*Odonata*) w Polsce. Przegl. zool., 12, 3: 356–357.
- BIELEWICZ M. 1973. Motyle większe (*Macrolepidoptera*) Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego. Roczn. Muz. Górn. Bytom, Przyroda, 7: 7–170.
- BIELEWICZ M. 1984. Nowe gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) dla fauny Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego. Pol. Pismo Entomol., 54: 407–409.

B. Inne

- BIELEWICZ M. 1950. W pracowni entomologa. Dziennik Zach.
- BIELEWICZ M. 1950. Instykt czy inteligencja pszczół. Dziennik Zach.
- BIELEWICZ M. 1954. Zagadnienie stonki ziemniaczanej w Polsce. Dziennik Zach.
- BIELEWICZ M. 1954. Jeszcze o stonce ziemniaczanej. Dziennik Zach., z dn. 20 czerwca 1954r.
- BIELEWICZ M. 1955. Wpływ zimy na rozwój motyla. Dziennik Zach., nr 3, z dn. 16 stycznia 1955 r.
- BIELEWICZ M. 1955. Witold Niesiołowski, nestor entomologii polskiej. Pol. Pismo Entomol., 25: 5–8.
- BIELEWICZ M. 1956. Stonka ziemniaczana i metody jej zwalczania. Problemy, 8.
- BIELEWICZ M. 1961. Nocne łowy na drobnego zwierzca. Panorama, z dn. 8 października 1961 r.
- BIELEWICZ M. 1962. Nabytki Działu Przyrody. Komunikaty Muz. Górn. w Bytomiu.
- BIELEWICZ M. 1963. Dział Przyrody [w:] Muzea na Górnym Śląsku w XIX i XX w. Roczn. Muz. Górn. Bytom, Historia, 1: 145–162.
- BIELEWICZ M. 1964. Paweł Herman Raebel (1877–1963). Pol. Pismo Entomol., ser. B, 3–4 (35–36): 245–246.
- BIELEWICZ M., 1968, Przyrodnicze prace badawcze muzeów resortu kultury i sztuki ze szczególnym uwzględnieniem muzeów śląskich, ss. 37–45 [w:] Muzealnictwo przyrodnicze w Polsce. Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków ODZ, B, 22. Warszawa.
- BIELEWICZ M. 1971. Barwny świat owadów (składanka do wystawy). Muzeum Górn. Śląskie w Bytomiu.
- BIELEWICZ M., SKAŁSKI A.W. 1972. "Barwny świat owadów" – wystawa w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie. Przegl. zool., 16, 2: 256–259.
- BIELEWICZ M. 1973. Zbiory entomologiczne w muzeach polskich. Pol. Pismo Entomol., 43: 579–588.
- BIELEWICZ M. 1973. Badania entomologiczne członków Górn. Śląskiego Oddziału PTE w Bieszczadach Zachodnich. Biul. Inform. PTE, 11: 16–18.
- BIELEWICZ M. 1973. W królestwie owadów (składanka do wystawy). Muzeum Górn. Śląskie w Bytomiu.
- BIELEWICZ M. 1975. Utworzenie Sekcji Lepidopterologicznej PTE. Biul. Inform. PTE, 16: 15–17.
- BIELEWICZ M. 1976. Sympozjum lepidopterologów – Kraków, 5.VI.1976. Biul. Inform. PTE, 18: 47–50.
- BIELEWICZ M. 1977. Amatorskie zbiory entomologiczne na wystawie w Bytomiu. Biul. Inform. PTE, 21: 71–72.
- BIELEWICZ M. 1978. Dział Przyrody [w:] Muzeum Górn. Śląskie w latach 1927–1977. Roczn. Muz. Górn. Bytom, Historia, 3: 77–94.
- BIELEWICZ M., KAPUŚCIŃSKI S. 1991. Pamięci Juliusza Isaaka (1870–1923). Wiad. entomol., 10, 1: 55–59.

Andrzej W. Skalski
skr. poczt.743
42–218 Częstochowa